

תכנית פעילות תלמידים

שייכות ולכידות חברתית תוכנית ההתנדבות לתלמידים

קדם יסודי וגיל רך

ד"ר מרבית מטר

תוצרי למידה

- השתתפות בפעילויות התנדבות המחזקות את ערכי הנאמנות והשייכות.
 - שיתוף פעולה עם חברים בתכנון וביצוע פעילות התנדבות סביבתית.
 - ביצוע יוזמות סביבתיות בתוך המשפחה ושיתופן עם חברים.
 - שימוש בתיעוד דיגיטלי לפעילויות התנדבות של ייעור.
- השתתפות בהכנת מסרי מודעות לשמירה על הסביבה, המופנים לשכנים ולחברים.

שיטות הערכה:

תיק עבודות - רשימות תיג (Checklists).

אפשרות חזרה לקבוצות שונות	שווה ל 4 שיעורים מחולקים על פני שבועיים	180 דקות	כיתות יסוד ראשונות	 משך הביצוע
מבצע הפעילות יקבע את משך הזמן המתאים לביצועה			גני ילדים:	 מקום הביצוע
אולמות או מרחבים מתאימים, כגון: (חצר בית הספר, כיתות לימוד, חדר מקורות למידה, ספרייה, מעבדת מדעים). ניתן גם לתאם עם הרשויות המקומיות והגורמים הרלוונטיים לתרומה בשתילת שתילים בגנים ציבוריים הערה: בתוך בית הספר או מחוצה לו, למשל: הגנים הקרובים או לפי שיקול דעת הנהלת בית הספר (חשיבות שמירה על בטיחות וביטחון במקום ביצוע הפעילות וקבלת האישורים הנדרשים).				 אמצעי ביצוע
* סרטון לימודי על הסביבה. מקרן. סיפורי ילדים הדנים בנושאים סביבתיים מגוונים. * פוסטרים וציורים מנייר הניתנים לצביעה. קבוצות שיתופיות קטנות ("ידידי כדור הארץ"). תיק עבודות ("יומני ידידי כדור הארץ") לכל קבוצה (על נייר או אלקטרוני). שתילים קטנים לייעור בתוך בית הספר ומחוצה לו, כלי גינון פשוטים, אדמה, עציצים. פינה להצגת תוצרי התוכנית. כלי ניקוי פשוטים. יישומי ציור דיגיטליים פשוטים.				

הליכי ביצוע (התוכן):

- בתחילת הפעילות, יש להנחות את התלמידים לשמור את דפיהם והישגיהם להערכה בסוף הפעילות, ולהסביר להם את מנגנוני ההערכה המשמשים בפעילות, תוך התחשבות בהבדלים אישיים במהלך הביצוע.
 - התחלה, דמות מצוירת בדמות כדור הארץ נכנסת ומביעה את עצבונה וכעסה על המצב שאליו הגיעה. המורה והתלמידים מקימים קבוצת "ידידי כדור הארץ" לעזרת כדור הארץ, והמורה מסביר להם שהסביבה מתחילה מהכיתה (המעגל הקטן), ואז בית הספר (המעגל האמצעי), ואז השכונה (מעגל גדול יותר) ואז המדינה (מעגל גדול יותר), וכך המעגלים גדלים עד שהם כוללים את כדור הארץ כולו, ומה שעליו: בני אדם, בעלי חיים, צמחים, מים ואוויר.
 - לאחר מכן, יוצג סרטון וידאו (הגנה על הסביבה) וסיפור קצר (וידאו: שמירה על הסביבה).
- המורה יסביר את חשיבות הסביבה, מושגיה ומרכיביה כדלקמן:
- הסביבה היא ביתו הגדול של האדם, שבו הוא חי עם יצורים אחרים. הקדוש ברוך הוא ברא את הארץ וציווה על האדם ליישבה ולשמור עליה,
 - מושג הסביבה ומרכיביה:
 - הסביבה: היא כל מה שמקיף את האדם ואת היצורים החיים האחרים: מים, אוויר, אדמה, צמחים, בעלי חיים ודוממים. הסביבה היא הבסיס שעליו חי האדם, והיא מספקת לו את כל צרכיו ממשאבי טבע.
 - לכן, נאמנות ושייכות לקהילה ולמדינה מעודדות שמירה על הסביבה, כי אדם החש שייכות למדינתו חייב להיות אכפתי כלפי שמירת סביבתו. שמירה על הסביבה תורמת להשגת יציבות ושגשוג לקהילה, מה שמחזק את תחושת השייכות והנאמנות.
 - יש להסביר את מושג הסביבה באופן פשוט, באומרו שזו (כל מה שמקיף אותם, דברים חיים ולא חיים, כולל אוויר, מים, אדמה, צמחים ובעלי חיים, ואפילו הדברים שהאדם יצר כמו בתים ורחובות). הסביבה היא המקום שבו אנו חיים, משחקים ולומדים, והיא חשובה מאוד לבריאותנו ולאשרנו.
 - יש להסביר כיצד לשמור על הסביבה מזיהום ומנזק, כמו אי-השלכת פסולת ברחובות, או בזבז מים, או השתתפות בפעילויות המסייעות להגנה על הסביבה, כמו נטיעת עצים.

- לאחר מכן, המורה יבצע פעילויות בתוך הכיתה להטמעת מושג הסביבה ולהבהרת חשיבות השמירה עליה:
 - דוגמה: המורה יציב שני לוחות: הראשון מסביר מה מזיק לסביבה והופך את כדור הארץ לעצוב, השני מסביר מה מועיל לסביבה והופך את כדור הארץ לשמח.
- המורה ישתמש במדבקות ובתמונות כדי שהתלמידים ישתתפו בסיווג.
- צביעת ציורים המבטאים דפוסי התנהגות של האדם להפיכת כדור הארץ לשמח. / כהצגת תמונות המעידות על טיפוח העץ, או על שמירת ניקיון הגנים והחופים, כמו בתמונה למטה.

- שיתוף התלמיד עם משפחתו בציור תמונה המבטאת את כדור הארץ השמח.

המורה ידון עם התלמידים בחשיבות השמירה על הסביבה:

- חשיבות השמירה על הסביבה מתבטאת במספר היבטים עיקריים, שהבולטים שבהם: שיפור איכות החיים: סביבה נקייה ובריאה תורמת באופן משמעותי לשיפור הבריאות הכללית והרווחה.

המורה יעודד את התלמידים להתנדב לשיפור סביבת הכיתה, למשל:

- ניקיון הכיתה לאחר ההפסקה.
- סידור הכיתה, סידור השולחנות והכיסאות במהלך יום הלימודים, כדי להמחיש את השפעת הסביבה על הבריאות הנפשית.
- הצעה להבאת אקווריום, שבו התלמידים יתחייבו להחליף את המים באופן קבוע, כדי להמחיש את חשיבות השמירה על הסביבה המימית. ואדנית פרחים, כדי שהתלמיד יבחין בחשיבות וביופי של השמירה על הסביבה הצמחית.

המורה יסביר את משמעות העבודה ההתנדבותית, מטרותיה והשפעותיה.

עבודה התנדבותית, היא פעילות אנושית והתנהגות תרבותית שמבצעים יחידים או מוסדות ללא ציפייה לתמורה חומרית. היא מהווה חלק מאזרחות אחראית של הפרטים בחברה, שכן מטרתה לשרת את הקהילה ולהשיג מטרות אנושיות. עבודה התנדבותית נובעת ממניע פנימי ורצון להשתתף ולשאת באחריות חברתית, ומטרתה להטמיע ערכים חיוניים ולפתח מיומנויות חיים אצל התלמידים. היא מועילה לכלל החברה.

המורה יעודד את המשפחה לשתף את התלמיד ב:

- תהליך ניקיון בבית, כדי שתתברר לו חשיבות הניקיון בסביבה שבה הוא חי, וזאת באמצעות תוכנית מוצעת כדלקמן:

מס'	המשימה (לדוגמה)	הזמן
1	ניקיון חדר השינה של התלמיד.	בהשכמה בבוקר
2	עזרה לאם בעבודות ניקיון הבית.	שלוש פעמים בשבוע
3	עזרה לאב בניקיון גינת הבית, או חצר הבית, או השלכת הפסולת במקום המיועד לכך.	פעם בשבוע

המורה יפעל להגברת המודעות לקיימות סביבתית:

- מודעות לקיימות סביבתית פירושה שאנו מגדירים את חשיבות השמירה על הסביבה ושימוש במשאביה באופן חכם כדי שלא יתכלו, באמצעות יעור, מיחזור וחיסכון במים ובאנרגיה. זהו חלק מהותי מיעדי העתיד של מדינת ישראל, במסגרת ציר "הסביבה והפיתוח בר-קיימא".

- לייעור תפקיד מהותי בוויסות המערכת האקולוגית ובשמירה על הקרקע שעליה מתבסס הייצור החקלאי. הוא מונע סחף קרקע ומפולות, וגם מגביר את לחות הקרקע והאוויר. העצים מהווים מחסום לרוח באדמות חקלאיות, ובכך מגבילים את אובדן הקרקע. ביישובים, העצים מנקים את האוויר מאבק ומגזים רעילים, ועץ צלול יכול לייצר כמות חמצן המספיקה לארבעה אנשים ביום, בנוסף לכך שהעצים מוסיפים נוף יפה וצילם מבטיח אווירה טובה יותר לחיים.

המורה יסביר את חשיבות הסביבה הצמחית לאדם. (יופי הסביבה, אספקת מזון, הגברת חמצן, טיהור אוויר,

ייצוב קרקע) ויעודד את התלמידים לעבודה התנדבותית בנטיעת עצים, כדלקמן:

- הוא יביא כוסות נייר, אדמה וזרעים מגוונים, ויבקש מכל תלמיד לשתול צמח, להשקות אותו, לטפל בו, לכתוב את שמו עליו, לעקוב אחר צמיחתו וללמוד את חשיבות המים והשמש לצמח.
- משחק "שתול את עץ שלך" על נייר, כל תלמיד יצייר עץ ויקשט אותו בעלים או בחומרים ממוחזרים.
- עידוד המשפחה לסייע לתלמיד בשמירה על הצמח, בטיפול בו ובהבאתו ביום הצגת התוצרים.

- התלמיד ישתמש בצילום פשוט, בהקלטת קול ובציור דיגיטלי לתיעוד פעילויות היעור שביצע עם חבריו ומשפחתו.

המורה יסביר את מושג המיחזור ויעודד את התלמידים להתנדב בפעולות מיחזור, כדלקמן:

- להבהרת מושג המיחזור, יוצג סרטון וידאו.
- לאחר מכן, המורה יבצע פעילות (מיון פסולת) באמצעות הבאת שלושה פחים שעליהם כתוב: על הראשון פלסטיק, על השני נייר, ועל השלישי מתכת. זאת, כדי שהתלמיד ילמד לסווג פסולת למיחזור. וזאת, באמצעות תמונות של חפצים העשויים מפלסטיק, נייר ומתכת, ואז יסווג אותם בהתאם לדרישה.
- המורה יבקש מהתלמידים להביא חומרים למיחזור ולהשתתף איתם ביצירת מוצר שבו נעשה שימוש בחומרי המיחזור.
- עידוד המשפחה לשתף את התלמיד במיון פסולת בבית ובאופן השימוש בה: כמו שאריות לחם לבעלי חיים, לציפורים, וכמזון לדשן צמחים.

המורה יסביר את מושג החיסכון בצריכה ויעודד את התלמידים להתנדב בחיסכון בצריכה, כדלקמן:

- חיסכון בצריכת משאבי סביבה:
 - המורה ימנה תלמיד כל יום ותפקידו יהיה (שומר הסביבה):
 - יפקח על צריכת המים והחשמל בכיתה.
 - יודא שהפסולת נזרקה למקום המיועד לפי סוגה, למיחזור.
 - יערוך סיור בין הכיתות בהשתתפות האחראי המנהלי בבית הספר, כדי לראות את מידת השגת הניקיון בכיתות האחרות.
 - יעניק לחבריו המשתתפים איתו כרטיס "אני אוהב את כדור הארץ".
- המורה יסביר על זיהום סביבתי באמצעות:
 - סיפור קצר: "תארו לכם שמישהו בא וזרק פסולת בסביבתנו, איך נרגיש?" וכאן המורה יציג את רגשות התלמידים וידון בהם איתם.

הוא יציג להם את התמונה הראשונה של חוף נקי: "פנוי מפסולת של אנשים

- ולאחר מכן את התמונה השנייה של חוף לא נקי: "מלא בפסולת לאחר שימוש האדם"

- המורה יציג שאלות ותהיות לגבי איזה משני החופים הם היו רוצים ללכת, ומדוע? וכיצד ניתן להפוך את שני המקומות למתאימים לכולם?
- המורה יבצע עם התלמידים ניסוי זיהום (ניסוי מים) כדלקמן:
 - הוא יביא בקבוק מים נקיים ויאמר: "דמיינו איתי שזהו נהר נקי שבעלי החיים שותים ממנו".
 - לאחר מכן, הוא יוסיף לבקבוק מים צבעוניים, פלסטיק ונייר, ויאמר המורה: "יש מי שזרק את הפסולת הזו לנהר", ויניח בובת חיה ליד הבקבוק וישאל: "האם החיה יכולה לשתות את המים עכשיו? ומדוע?".
- המורה יסביר את מושג הזיהום הסביבתי:
 - זיהום סביבתי מוגדר כמצב הקיים בסביבה והנובע משינויים שנוצרו בה, הגורמים לאדם אי נוחות, מחלות או מוות בדרך ישירה או עקיפה, דרך הפרת המערכות הסביבתיות.
- המורה יסביר דרכים להגנה על הסביבה מזיהום:
 - תשומת לב למודעות סביבתית במסגרת תוכניות לימוד בבתי ספר ובאוניברסיטאות, שימוש באמצעי תקשורת מודרניים רחבי תפוצה, והעמקת תרבות השמירה על הסביבה הטבעית (במיוחד, בין אם ימית או יבשתית).
 - חקיקת חוקים ותקנות מיוחדים להגנה על הסביבה מזיהום, והקמת רשויות מיוחדות לפיקוח סביבתי.
 - ניהול תקין ומתאים של פסולת מכל סוגיה: מוצקה, ביתית, תעשייתית וחקלאית, ופסולת כרייה, בנייה והריסה, בין אם באמצעות הטמנה סניטרית של פסולת זו, שריפתה, פירוקה התרמי, או שימוש חוזר בה.

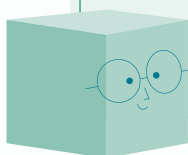
פעילויות סיום מוצעות:

- פינת "הסביבה השמחה": מקום בבית הספר שבו יוצגו צמחי התלמידים, דגמי מיחזור, וכל עבודה שבה השתתפו התלמידים.
- תחרות "הרעיון הטוב ביותר למיחזור".
- שיר קצר פרי עטם של התלמידים על העצים השמחים והעצובים, בערבית או באנגלית.
- הכנת מסרי מודעות מצולמים לשמירה על הסביבה, המופנים לשכנים ולחברים, בפיקוח המורה.
- סצנה תיאטרלית קצרה שבה התלמידים מביעים את שמחת הגנים בסביבה נקייה. כותרת הסצנה: "הגינה שלנו שמחה".

הסצנה	הדמויות
ראידה: קדימה, ראיף, בוא ננקה את הגינה! ראיף: כן, ונשים את האשפה בפח האשפה. המספר: המספר מדבר כאן ומצביע על פח האשפה, ואומר: פח האשפה שמח ושר: "סל הניקיון, אוהב את האשפה בתוכו, ולא על האדמה!". (הילדים מתחילים לנקות) ו(הפרחים מחייכים, העץ רועד משמחה). הפרח הצהוב: אוה, אני מרגיש חיוניות! העץ המוצל: העלים שלי שוב ירוקים! תודה לכם! (כולם מוחאים כפיים ושרים יחד): "אנחנו אוהבים את הגינה הנקייה, נוטעים בה תקווה. בניקיון ובאכפתיות, נחיה בעולם יפה יותר". המספר (מסיים את הסצנה): וכך, חזרה השמחה לגינה בזכות אהבת הילדים לניקיון ולטבע.	* ראידה (ילדה שאוהבת חקלאות). * ראיף (ילד שאוהב לשחק בגינה). * הפרח הצהוב (פרח מדבר בשם צהוב). העץ המוצל (עץ מדבר). * מספר (מספר את הסיפור). המספר (עומד בצד) ואומר: המספר: ביום שמש, הלכו ראיף וראידה לגינה לשחק ולהשתעשע, אך הם שמו לב שהגינה עצובה. (ראיף וראידה נכנסים ומסתכלים סביבם). ראידה: אוה, מה זה? הגינה מלאה בעלים ושקיות! ראיף: הדשא צהוב, ואני לא שומע ציוץ ציפורים. האם הגינה חולה? (הפרח הצהוב נע לאט ומדבר בקול רך). הפרח הצהוב: אני הפרח הצהוב. היינו שמחים, אבל אנשים זורקים אשפה ולא דואגים לניקיון. (העץ המוצל מדבר בקול עמוק וחס). העץ המוצל: אנחנו אוהבים אוויר נקי ומים טהורים. עזרו לנו לחזור להיות כפי שהיינו! (הילדים מתלהבים).

הערות:

- ניתן להשתמש בתחפושות פשוטות (כמו נייר צהוב לפרח, או מסכת נייר לעץ).
- המורה יכול להנחות את הילדים להכין פרחים מנייר להשתתפות בקישוט.

המשימות:

תיק עבודות ("יומני ידידי כדור הארץ") שיוכן בסיוע (המשפחה, המורה או הגננת), ויכלול את המשימה הסביבתית האישית של התלמיד עם משפחתו, ומסר למודעות סביבתית.

קביעת מועד להצגת ההישגים האישיים והשיתופיים בפני חבריו בבית הספר.

קביעת משימות שיתופיות (שתילת שתילים בתוך בית הספר, מבצע ניקיון בתוך בית הספר, קמפיין מודעות סביבתית בתוך בית הספר).

עידוד וחיזוק התלמידים על מאמצייהם בתוכנית "ידידי כדור הארץ", והענקת תעודות הוקרה, מדליות או תארים למצטיינים, כמו: (ידיד כדור הארץ, מנהיג הניקיון, שגריר הירוק, צייר הסביבה הצעיר), ומתן פרסים סמליים ותעודות השתתפות.

הבהרת המשימה האישית לתלמידים, הקשורה לעיצוב מסר מודעות סביבתית קולי, מצולם או מצויר, המופנה לחברים ולשכנים (בסיוע ופיקוח המשפחה).

קביעת משימות אישיות עם המשפחה (יוזמות של התלמיד עם משפחתו להגנה על הסביבה, לדוגמה: מיחזור, ניקיון).

כלי הערכה:

- רשימת תיוג (Checklist): רשימת התיוג מחולקת לקבוצת צירים ומדדים, ולצד כל מדד נקבעת רמת האימות ב-(כן/לא), (כן, אומת), (לא, לא אומת). להלן הצגת הצירים והמדדים:

רמת האימות		המדדים	הצירים
לא	כן		
		מפגין שייכות למולדתו, דרך הקפדתו על שמירת סביבתו.	ציר ראשון רמת הביצוע הקשורה לערך הנאמנות וערך השייכות.
		מעודד שמירה על הסביבה, מה שמאשר את נאמנותו לקהילתו ולמולדתו.	
		משתתף עם חבריו במשימות.	ציר שני רמת הביצוע הקשורה לשיתוף פעולה.
		מפגין כבוד לחברי הקבוצות.	
		משתתף בהבעת דעתו בבהירות.	ציר שלישי רמת הביצוע הקשורה למיומנויות מנהיגות.
		נושא באחריות.	
		משתתף בשיחה ובהצגה בביטחון.	

- תיק עבודות: והוא כולל את הדברים הבאים:

חלק ראשון: פרטים בסיסיים של התלמיד (שם - שם בית הספר - כיתה)	
חלק שני: כרטיס יוזמה סביבתית (אני ומשפחתי מגנים על הסביבה) והוא כולל:	
שם היוזמה:	
• מה עשית ביוזמה זו? (צייר או כתוב בכתב ידך, או בסיוע משפחתך).	
מי השתתף איתי ממשפחתי?	☐ אבי ☐ אמי ☐ אחיי ☐ סבי ☐ סבתי
מה הייתה הרגשתי במהלך ביצוע היוזמה?	☐ שמח מאוד ☐ גאה בעצמי ☐ נלהב ☐ ארצה לחזור על זהו ☐ לא מעוניין
תמונה או ציור של היוזמה שביצעתי (צרף תמונה או ציור)	
חלק שלישי: מסר המודעות שלי לחברים ולשכנים והוא כולל:	
• כותרת המסר שלי:	
למי שלחתי את המסר? (צרף עותק מהמסר)	☐ לשכן ☐ לחבר ☐ לחבר לכיתה אחרת
כיצד שלחתי את המסר?	☐ ציור על דף ☐ תמונה או וידאו ☐ הודעה קולית

הערות:

- הנחיות מיוחדות:

יש לתעד את הפעילויות תוך כיבוד הפרטיות
(אין לצלם תלמידים ללא אישור מהוריהם).

ש לסנכרן את תוכנית "ידידי כדור הארץ" עם
המועדים שנקבעו על ידי סוכנויות או ארגונים
סביבתיים, וביניהם, לדוגמה: (22 באפריל) יום
כדור הארץ, (5 ביוני) יום הסביבה העולמי, (17
ביוני) היום העולמי למאבק במדבור, (14
באוקטובר) יום הסביבה המקומי, או מועד שיעורי
מדעים בנושא הסביבה.

יש לבחור זמנים מתאימים לייעור (תחילת האביב
או עונת הסתיו).

יש לשתף פעולה עם המשפחה
ולהעריך את השתתפותם.

תוכנית ההתנדבות לתלמידים